

Cinayet Konusunun Resimde Ele Alınışı Üzerine Bir İnceleme*

A Study Dealing with Murder Topic in Painting

Mustafa ÇAPAR**

Öz Abstract

İnsanın insanı öldürmesi ya da diğer adıyla cinayet uzun bir geçmişe sahiptir. Ortaçağ şehirlerinde yıllık öldürme oranları on-on beşken bu oran 1950'lerde yaklaşık 1'e düşmüştür. Avrupa'da devlet sisteminin yayılışı, ekonomik gelişmeler ve uygarlaşma süreci gibi dönüşümler şiddet ve cinayet eylemlerindeki düşüşün önde gelen nedenleri arasında gösterilmektedir. Binlerce yıldır insan yaşamının bir parçası olan cinayet, sanatçılar tarafından tercih edilen konulardan biridir. Roman, resim, tiyatro ve sinema gibi pek çok alanda sanatçılar, çalışmalarında kimi zaman dinsel, kimi zaman mitolojik, kimi zaman da politik çerçevede değerlendirilebilecek cinayetleri ele almışlardır. Özellikle Hristiyanlık sonrası pek çok sanatçı başta Hazreti İsa'nın çarmıha gerilmesi olmak üzere Kâbil'in Hâbil'i öldürmesi olayını ve azizlerin öldürülmelerini konu alan resimler yapmışlardır. Bunun yanında mitolojide ya da edebiyatta yer alan cinayet anlatıları, politik cinayetler ve günlük yaşamda bunların dışında karşılaşılabilen türden cinayetler sanatçılar tarafından konu edinilmiştir. Sonuç olarak günümüz Batı sanatında cinayet konulu resimlerin sayısı hakkında bir şey söylemek imkânsız olsa da, genel olarak cinayet konulu resimlerle pek karşılaşmadığı görülmekte özellikle Kâbil ve Hâbil, Hazreti İsa'nın çarmıha gerilmesi gibi resimlerin çok nadir yapıldığı görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Cinayet, Batı sanatı, Konu, Resim.

Human killing, also known as murder, has a long history. While the annual killing rate in medieval cities ranged from 10 to 15 percent, this rate dropped to nearly 1 percent in the 1950s. Transformations such as the spread of the state system in Europe, economic developments and the process of civilization are among the leading causes of the decline in violence and murder acts. Murder, which has been a part of human life for thousands of years, is one of the subjects preferred by artists. In many fields such as novels, painting, theater and cinema, artists have dealt with murders that can be considered sometimes religious, sometimes mythological, and sometimes political. Especially after Christianity, many artists have painted pictures of the crucifixion of the Prophet Jesus, the killing of Abel by Cain and the murder of the saints. Besides, murder narratives in mythology or literature, political murders and other murders faced in daily life apart from these were the subject of artists. As a result, although it is impossible to say anything about the number of murder pictures in today's Western art, in general, murder pictures are rarely seen, especially the ones like Cain and Abel or the crucifixion of the Prophet Jesus were hardly ever painted.

Keywords: Murder, Western art, Subject matter, Painting.

Giriş

Canlılar için kaçınılmaz bir son olan ölüm, kimi zaman hastalıklar yoluyla kimi zaman canlının yaşamsal güçlerinin tükenmesiyle kimi zaman da başka dış etkenlere bağlı olarak ortaya çıkar. İnsanlar arasında gerçekleşen ve kısaca “her tür şahsi ve istemli öldürmeyi anlatmak için” (Spierenburg, 2010, s.10) kullanılan cinayet terimi de bu dış etkenlerden biridir. Cinayet, yeni doğan cinayeti, çocuk cinayeti, tutku cinayeti, kadın cinayeti, ata cinayeti, toplu cinayet, politik cinayet gibi türleri barındıran geniş bir yelpazeye sahiptir.

Cinayet, mahkeme, adalet sistemi, hukuk ve devlet gibi kavramlarla olan bağlantısı nedeniyle söz konusu kavramların ve bunun bir uzantısı olarak kültürün şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. İnsanlar arasında gerçekleşen bu öldürme eyleminin bireyin düşünme biçimi ve dolayısıyla toplumsal yaşam üzerinde etkileri mevcuttur. Söz konusu etkiler doğrudan güvenlik ile ilgili kararların alınmasında görülebileceği gibi daha uzak başka seçimlerde de kendini gösterebilir.

Çok uzun zamandır insan yaşamının ve dolayısıyla kültürün bir parçası olan cinayet, “tarihöncesine ait iskeletlerde bulunan şiddet emareleri kadar eskidir” (Spierenburg, 2010, s.9). İnsanın insanı öldürmesi tarih boyunca kesintiye uğramadan günümüze kadar devam etmiştir. “Bununla birlikte, cinayetlerin sayısı ile ilgili en eski güvenilir kaynaklar, 1300'lere aittir” (Spierenburg, 2010, s.11). Avrupa temelli olan bu ve sonrasında onları takip eden kaynaklar, cinayet oranlarının Ortaçağ'dan itibaren düşüşte olduğunu göstermektedir. “Ortaçağ şehirlerinde on-on beşlik öldürme oranı yaygınken, 20. yüzyıl ortalarının Avrupası'nda bu rakam yaklaşık olarak birdir” (Spierenburg, 2010, s.12).

Tarih boyunca, cinayet eylemlerinin erkekler arasında ortaya çıktığı ve hem katillerin hem de kurbanların büyük çoğunluğunun erkek olduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak Spierenburg'un da belirttiği gibi (2010, s.18,19) şiddetin en önemli bileşeni şereftir.

Avrupa'daki ve başka yerlerdeki cinayetlerin ezici çoğunluğunda bu bileşen vardır. (...) Ataerki toplumlarda, erkeklerin şerefine önemli bir parçası kadınların şerefine korumaktı ki, bu da özellikle, eylemleriyle bir kadının şerefine gölge düşüren erkeklere saldırarak ve onlardan intikam alarak yapıyordu. Söz konusu kadın genellikle, onu müdafaa edenin karısı, kızı ya da annesiydi.

Karşı taraftan gelecek herhangi türde bir saldırı erkeğin harekete geçmesine yol açıyor ve erkek, şerefli biri olduğunu göstermek için şiddete başvuruyordu.

Erken modern dönem Avrupa'da toplumun haber alma kaynakları arasında büyük afişler gelmekteydi ve “genelde güncel olaylara yoğunlaşmaları onları 16. ve 17. yüzyıl Batı Avrupasının büyük kısmında birincil haber kaynağı haline getirmişti. Savaş, dini konular, cadılık, suç ve her türlü şiddet bu afişlerde işlenirdi” (Ruff, 2011, s.29, 30).

Görsel 1. Jacob Sing, Karısını ve Altı Çocuğunu Quedlinburg'ta Katleden Heinrich Rosenzweig'in Haberi, Saxony, 2 Ocak 1621. Ahşap baskı, 1621.

Görsel 1'deki afişte, bir cinayet eylemi ve bunun ardından katilin başına gelenler gösterilmektedir. Olay küçük resimlerle öyküleştirilmiştir.

Heinrich Rosenzweig kumarda iflas eder ve Şeytan'la bir anlaşma yaparak karısı ve çocuklarını kılıç ve baltayla vahşice katleder. (...) İdam meydanına bir at arabasında taşınırken cellat da bir yandan etini sıcak kerpetenlerle koparır. Daha sonra cellat, mahkûmun uzuvlarını kırar; Rosenzweig'tan arta kalanları çark üzerinde teşhir eder (Ruff, 2011, s.30).

Bir cinayetin daha vahim bir boyuta ulaşması kan davaları yoluyla oluyordu. Bu, saldırıya uğrayan taraftaki sülalenin, karşı taraftaki sülaleden intikamını almasına dayanıyordu ve bu kez karşı taraftaki sülale intikam almaya yöneliyordu. Kan davaları, hukuki çözümlerin yetersizliğinden sürüyordu. Ancak

13. yüzyıl kadar erken bir tarihte, İngiltere'de adli kurumların hızla gelişmesi kan davasının yerine yargı sürecinin geçmesini mümkün kıldı. Başka yerlerde de artan devlet otoritesi giderek, kan davalarını normal adli sürecin zayıf olduğu ya da işlemediği yerlerle sınırladı. Dolayısıyla, (...) 1500'den sonra, kan davalarının çoğu Fransa'da Gévaudan ve İskoçya'da Highlands gibi yalıtılmış dağlık yerlerde; Akdeniz kıyılarında Friuli, Ligurya, Valensiya'da ya da Korsika, Sardinya ve Sicilya gibi adalarda ortaya çıkıyordu (Ruff, 2011, s.101).

Kan davalarının sürdüğü yörelerde vatandaşların ve yöneticilerin huzurlu bir yaşam sürdüklerini hayal etmek zor görünüyor. Bunun bir uzantısı olarak, Ortaçağ'da yaygın bir şekilde kan davalarının barışarak çözümlendiği de görülmektedir.

Kalabalık bir insan grubunu ilgilendiren kan davalarının ardından teke tek bir karşılaşma olan düello görülmeye başlanır. "Birçok tarihçi, düello âdetinin kan davasının yerini aldığını düşünmektedir ve dahası, bu âdet Birinci Dünya Savaşı'na kadar devam etmiştir" (Spierenburg, 2010, s.117). Düello da yine şerefın ispatlanmasına dayalı bir eylemdir. Taraflardan biri

karşısındakine herhangi bir alçaltıcı hakaret ya da davranışta bulunur, bunun sonucunda taraflardan birinin diğerini düelloya davet etmesiyle düello başlamış olurdu. Düelloya davet etmemek ya da düelloya katılmamak, toplumun korkaklık olarak gördüğü bir davranış biçimiydi. “18. yüzyılda düelloya muhalefet yoğunlaştı. Barışçıl sosyal ilişkilerin önem kazanmasıyla uyumlu olarak, artan sayıda insan düellonun medenilikle uyuşmadığını savunmaya başlamıştı. Onlara göre gerçek medenilik dış görünüşe, teatral kibarlığa ve başkalarının fikirlerine değil, içten gelen iyilikseverliğe dayanmaktaydı” (Spierenburg, 2010, s.177).

Erken modern dönem ve sonrasında Avrupa’da şiddet eğilimi azalmıştır. “Güç kullanımını giderek tekeline alan devlet iktidarı, Batı toplumuna daha fazla düzen ve disiplin dayattı. Norbert Elias’ın eserinde ileri sürüldüğü gibi, gittikçe daha fazla sayıda Avrupalıyı etkileyen ‘uygarlık süreci’nin çoğalan etkileri sayesinde insan davranışları daha az saldırgan hale gelmiş görünmektedir” (Ruff, 2011, s.286).

Özellikle aristokrat kesimde görülmeye başlanan bu sürecin temel kavramı olan uygarlık “özgün karakterini ve işlevini (...) Rotterdamlı Erasmus’un 1530 yılında yayımlanan ‘De civilitate morum puerilium’ (‘Çocukta Geleneklerin Nazikleşmesi Üzerine’) adlı kısa yazısına borçludur. Belli ki bu yazı, konuşulma zamanı gelen bir konuyu ele almıştır. Çünkü kısa bir süre içinde yayılır” (Elias, 2017, s.134). Adı Türkçe’ye Çocuklar İçin Adabımuaşeret olarak çevrilen kitap, küçük çocuklara ve aynı zamanda yetişkinlere, davranışlar, kıyafet, kilisede nasıl davranılacağı, sofraya kuralları, karşılaşmalar, nasıl oyun oynanacağı ve uyku zamanında nasıl davranılacağı gibi konularda öneriler vermektedir.

1673’te bir İngiliz yazarı, medeniliğin üç bileşeni olduğunu söylemişti: ‘Sözle veya davranışla başkalarını incitmemek, onlara saygısızlık etmemek, sövmek ya da onları küçük düşürmemek; başkaları tarafından incitilmemek ve hakarete uğramamak; başkaları için tüm güç vazifeleri ve olağan iyilikleri yerine getirmeye hazır olmak.’ (...) Gerçek anlamda kibar bir adam, her şeyi şeref meselesi yapmak yerine, bazı davranışları görmezden gelmeliydi. 18. yüzyılda bu davranış İngiliz seçkinleri arasında olduğu gibi, Fransa ve İtalya gibi memleketlerde de yayıldı. Medeni tutumun ölç alma isteğine sınırlama getirmesinin de katkısıyla, erkek şerefi artık fiziksel cesaretle bütünleşik görülmekten uzaklaşmaya başladı (Spierenburg, 2010, s.172, 173).

Sanatta Cinayet Konusu

Pek çok konuda olduğu gibi, günlük yaşamın bir parçası olan ve dolaylı da olsa herkesi ilgilendiren şiddet ve cinayet, romandan resme, tiyatrodan sinemaya kadar pek çok alanda konu olarak ele alınmıştır.

Homeros’un Ilyada’sı (M.Ö. 760 civarı) askeri anlaşmazlık, suikast, katliam, cinsel saldırı ve doğal afetleri acımasızca anlatır. Bu, Odysseia (M.Ö. 680 civarı), Hesiodos’un Teogonya (M.Ö. 700 civarı), Aiskhylos’un Orestia (M.Ö. 458 civarı), Sofokles’in Kral Oidipus (M.Ö. 428 civarı) ve Thukidides’in Peloponnesia Savaşı’nın Tarihi (M.Ö. 424-404 civarı) eserleri için de geçerlidir. Aynı dönemde yazılan Eski Ahit kitapları da soykırım,

savaş, insan kurban etme ve tabii ki çeşitli felaket hikâyeleriyle doludur. (...) Bu eski hikâyelerin yüzyıllar boyunca tarih ve dinin önemli eserleri olarak çocuklara ve yetişkinlere anlatılmış olduğunu söylemek yerinde olabilir. Bu model, sonraki yüzyıllarda da devam eder ve Batı medeniyetinin kendi anlattığı hikâye çeşitlerinde de derinlere gömülmüş olduğu görülür. Dante'nin Cehennem'i (1302) ve Chaucer'in Canterbury Hikâyeleri (1386-1400) gibi Orta Çağ edebi eserleri şiddet dolu saldırılar ve ölümün ayrıntılı tasvirleriyle doludur. William Shakespeare'in Hamlet (1607), Julius Caesar (1600), Macbeth (1606), Othello (1605) ve Romeo ve Juliet'in (1595) de aralarında bulunduğu ünlü oyunları, konularını ilerletmek için büyük oranda akraba katli, intihar ve sıradan cinayet gibi unsurlara dayanır" (Trend, 2008, s.22).

Şiddet, Avrupa'da Hristiyanlığın yayılmasından sonra Hz. İsa'nın Çarmıha gerilmesi ve azizlerin katledilmesi gibi olayların bir yansıması olarak da sanatın bir konusu olmuştur. Bunun dışında, önemli politik kişiliklerden sıradan insanlara kadar pek çok insanın öldürüldüğü cinayet vakaları sanatta ele alınmıştır. Bu açıdan bakıldığında şiddet konusunun Batı sanatında azımsanmayacak bir oranda ele alındığı söylenebilir.

Thomas de Quincey, Güzel Sanatların Bir Dalı Olarak Cinayet adlı kitabında, 1811 yılında Londra'da işlediği cinayetlerle adından söz ettiren seri katil John Williams'ın cinayetlerine de yer verir. Kitaplarında insan psikolojisine ve şiddete önemli bir yer ayıran bir başka yazar da Dostoyevski'dir. "Karamazof Kardeşleri, bir şok romanı, Suç ve Ceza'yı bir detektif romanı, Ecinnileri korku romanı, Budalayı ise heyecan romanı olarak niteleyebiliriz. Cinayet ve suç, gizemli ruhsal durumlar bu romanlarda başrolü oynarlar" (Hauser, 1984, s.337).

Görsel 2. Asteas, Herakles'in Cinneti, MÖ. 350-320, Ölçü: 55 cm.

Asteas tarafından yapılmış Attika'ya özgü bir kaliks krater vazo Herakles'in Cinneti sahnesini göstermektedir. Burada, her zamanki kahraman savaşçı, Hera tarafından kendisine ceza olarak musallat edilen bir delilik krizi sırasında ailesini öldürürken betimlenmiştir. Ne yaptığının farkında olmayan, heyecanlı, gözleri faltaşı gibi açılmış Herakles küçük oğlunu ev eşyalarının yakıldığı bir ateşe atmak üzeredir (Kromm, 2008, s.23).

Görsel 3. Tintoretto, Hâbil ve Kâbil, 1551-1552, Tuval üzerine yağlıboya, 149 x 196 cm.

Tevrat'a göre (Tekvîn, 4/1-2) Kâbil Hz. Âdem ile Havvâ'nın ilk, Hâbil ise ikinci oğludur. Hâbil koyun çobanı, Kâbil ise çiftçi olmuş, bir müddet sonra Kâbil toprağın mahsulünden, Hâbil de sürünün ilk doğanlarından ve yağlarından rabbe takdime sunmuş, fakat rab Hâbil'in takdimesini kabul etmiş, Kâbil'inkine bakmamıştır. Buna çok öfkelenen Kâbil, rabbin ikazına rağmen kardeşi Hâbil'i öldürmüştür. <https://islamansiklopedisi.org.tr/habil-ve-kabil>

Hâbil ve Kâbil ilk cinayet olayı olarak adlandırılır ve batı sanatında pek çok sanatçı bu konuyu işlemiştir. "Hâbil ve Kâbil, modern öncesi Avrupa sanatında yaygın figürlerdir" (Cashion vd., 2017, s.113). Pek çok sanatçı çalışmalarında bu konuyu ele almıştır. Bu sanatçılardan bazıları şunlardır: Albrecht Durer (1511), Mariotto Albertinelli (1510-1515), Jan Gossaert (1525-1527), Lucas Van Leyden (1529), Hans Sebald Beham (1535), Michiel I Coxie (1539), Peter Paul Rubens (1608,1609), Bartolomeo Manfredi (1610), William Blake (1826), Carlo Zatti (1837), Gustave Dore (1866), Keirh Vaughan (1946), Marc Chagall (1960) ve Gino Bonichi (1988).

Görsel 4. Jacques Louis David, Marat'ın Öldürülmesi, 1793, Tuval üzerine yağlıboya, 162 x 128 cm.

Dokuz yaşında bir çocukken babasını bir düelloda kaybeden Jacques Louis David, belki de ölümle olan bu erken tanışmasının bir uzantısı olarak resimlerinde sık sık ölüm konusuna yer vermiştir. Seneca'nın Ölümü (1773), Sokrates'in Ölümü (1787), Marat'ın Öldürülmesi (1793) ve Bara'nın Ölümü (1794) bu tür resimler arasında sayılabilir. Devrimin sanatçısı olarak etkin bir şekilde çalışan David, arkadaşı Marat, genç bir kadın tarafından öldürüldükten sonra, aynı yıl içerisinde onu yücelten bir resim yapmıştır. Cildindeki rahatsızlık nedeniyle sık sık banyo yapması gereken Marat, çıplak bir şekilde küvetinde görülmektedir, "beyaz bir ipekli kumaşla örtülü başı omzuna düşmüştür ve dudaklarında bir çeşit hüzünlü gülümseme vardır; sarkan kolunun ucundan yere degen eli, yazı yazdığı kalemi hâlâ tutmaktadır; yerde ise cinayetin işlendiği bıçak durur" (Lefebvre, 2015, s.596). Sol elindeki kâğıtta kendisini öldüren Charlotte Corday'ın adı da okunmaktadır.

Görsel 5. Paul Cézanne, Cinayet, yak. 1870. Tuval üzerine yağlıboya. 65 x 80 cm.

Paul Cézanne'ın kariyerinin sonlarında yaptığı çalışmalardan farklı olan bu resim, oldukça karanlık ve kasvetlidir. Onun Paris'deki ilk dönem çalışmalarında

bir saldırganlık ve acımasızlık egemendir. (...) Çoğu güçlü, koyu renklerle yapılmış resimlerde genellikle iki-üç kişi görülür. Kadın ya kurban ya baştan çıkarıcıdır. Cézanne resmedilen olayların acımasızlığını, figürlerin bedenlerini çarpıtarak ve buldukları ortamı baskı yaratacak ölçüde daraltarak vurgular. Güçlü ışık ve karanlık karşıtlığı duyguları şiddetlendirirken, gelişigüzel fırça darbeleri sahnenin heyecanını vurgular (Nonhoff, 2005, s.24, 25).

Görsel 6. James Ensor, Cinayet, 1890, Tuval üzerine yağlıboya, 60.5 x 77.2 cm.

James Ensor'un sanatında ele aldığı konulara bakıldığında Görsel 6'daki resim hiç de şaşırtıcı değildir. Genelde kimi zaman kuru kafalar yoluyla ölüm konusunu işleyen sanatçı, Cinayet adlı resmini Edgar Allan Poe'nun 1845'te yazdığı Bay Valdemar Vakasındaki Gerçekler adlı kısa öyküden yola çıkarak yapmıştır. Poe'nun bu öyküsünde, bir deney gereği ölmek üzere olan ve çok az ömrü kalan bir adam hipnotize edilerek, ölümü geciktirilmeye çalışılır. Yaklaşık yedi ay hipnotik transta kalan adam hiçbir yaşam belirtisi olmasa da yanındakilere birkaç sözcükle bir şeyler anlatır. Öykü, hastanın uyandırılmaya çalışılırken ölümüyle son bulur.

Görsel 7. George Grosz, Rosa Luxemburg ve Karl Liebknecht'in Anısına, 1919, Kâğıt üzerine mürekkep, 61.5 x 44 cm.

Rosa Luxemburg, 1871 Polonya doğumlu, sonradan Alman vatandaşı olan Marksist bir devrimciydi. Karl Liebknecht ile birlikte Spartaküs Birliği'nin kuruluşunda görev aldı. Birlik Birinci Dünya Savaşı bittikten sonra Alman Komünist Partisi adını aldı. Görüşleri yüzünden birkaç kez hapse atılan Rosa Luxemburg hapisten çıktıktan sonra da düşüncelerini ve eleştirilerini ifade etmeye devam etti. 1919'da

Rosa Luxemburg ve Karl Liebknecht (...) tutuklandı. (...) Karl Liebknecht ağır işkencelerden sonra Tiergarten'de kalleşçe vurularak öldürüldü ve kimliği belirlenemeyen bir ölü olarak katilleri tarafından morga teslim edildi. Bundan hemen sonra Rosa Luxemburg, Moabit hapishanesine aktarılacağı bahanesiyle otelden dışarıya sürüklendi, hakarete uğradı, (...) dipçik darbesiyle yere düşürüldü, dövülerek bir arabaya koyuldu ve (...) vurularak öldürülüp Landwehr kanalına atıldı (Laschitza, 2008, s.474).

George Grosz'un 1915-1916'da *Cinayet*, 1916, 1917'de *Acker Caddesinde Cinayet* adlı çalışmaları vardır. Görsel 7'deki resim Rosa Luxemburg ve Karl Liebknecht'in öldürülmesinin ardından yapılmıştır. Bu cinayetlerin ardından Max Beckmann ve Käthe Kollwitz de konuyla ilgili resimler yapmışlardır. Ayrıca Yahudi kökenli Amerikalı sanatçı R. B. Kitaj da 1960 yılında *Rosa Luxemburg Cinayeti* adlı bir resim yapmıştır.

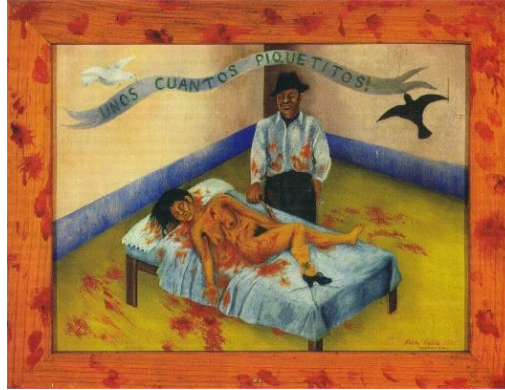

Görsel 8. Rene Magritte, 1927, Tehdit Altındaki Katil, Tuval üzerine yağlıboya, 150 x 195 cm.

Gizemli ve dingin resimleriyle bilinen Magritte Gerçeküstüçülük akımının üyelerinden biridir. Onun, Tehdit Altındaki Katil adlı resminin esin kaynağı, Lucie-Smith'e (2004, s.137) göre "1920'lerde yayınlanan adi suçlarla ilgili dergilerdir". Resimde bir cinayet mahalli görülmektedir ve olabildiğince yalın, gereksiz unsurlardan arındırılmış bu sahnede

Katil ayakta durmuş, gramofonda bir plak dinlemektedir. Sivil giyinmiş iki polis, onu tutuklamak üzere köşede saklanmış, beklemektedir. Bir kadın ölmüş, yerde yatmaktadır. Pencerenin dışında duran üç adam, katilin sırtına bakmaktadır. Her şey bize gösterilmiştir (...) -işlenen cinayet, yaklaşan tutuklama anı, pencerede üç seyirci adamın görünmesi. Anlatılan anı dolduran şey, plağın sesidir; bu sesi de, resmin öz niteliği gereği duyamayız (Berger, 1988, s.22).

Reklam görüntülerinin yapay havasını taşıyan bu tablonun esin kaynağı, kuşkusuz 1920'lerde yayınlanan adi suçlarla ilgili dergilerdir

Görsel 9. Frida Kahlo, 1935. Birkaç Küçük Çizik. Metal üzerine yağlıboya, 38.10 x 48.26 cm.

On sekiz yaşında geçirdiği bir trafik kazasında ölüm korkusuyla güçlü bir şekilde tanışan Frida Kahlo, çalışmalarında ölüm konusuna yer veren sanatçılardan biridir. Ayrıca Meksika kültüründe de yer alan Ölüler Günü Festivali'nin, ülkede ölüm kavramının yaygın bir konumda olmasına yol açtığı söylenebilir.

Birkaç Küçük Çizik'in konusu, kız arkadaşını bir karyolanın üzerine fırlatıp yirmi kez bıçaklayan sarhoş adamla ilgili bir gazete haberine dayanır; adam kanun önüne çıkarıldığında masum bir şekilde, 'Sadece birkaç küçük çizik attım,' diye itiraz etmişti.

Resimde, cinayetin hemen sonrasındaki sahneyi görürüz: Elinde kanlı bir bıçak olan katil, çıplak teni derin ve kanlı yaralarla dolu halde bir yatağın üzerinde yatan ölü kurbanının yanında tehditkâr bir şekilde durmaktadır. Çarmıhtan indirilen ölü İsa'nın kimi tasvirlerinde olduğu gibi, kadının cansız kollarından biri aşağı sarkmıştır ve kanayan yaralı avcu da bize doğru açıktır. Parmaklarından sel gibi akan acı yeşilimsi-sarı kanı yere sıçramaktadır. (...) Sanki bu küçük teneke levha var olan dehşete yetmiyormuş gibi, kan lekeleri normal büyüklükte kırmızı lekelerle dönüşerek resmin çerçevesine taşmıştır. (...) Kurgudan gerçeğe geçiş, kan izleriyle sağlanmaktadır” (Herrera, 2018, s.216).

Hem fiziksel hem de ruhsal acılarını resimlerinde yansıtan Kahlo'nun bu resmindeki kadın, sanatçının kendisini, ayaktaki adam da Diego Rivera'yı çağrıştırmaktadır. Bütün bunların yanında, resmin temel kaynağı, “kesinlikle José Guadalupe Posada'nın (1851-1913) hiciv niteliği taşıyan grafikleridir. Frida, Posada'nın halk masalları kitaplarını ve şarkılarını, duygusal dehşet sahneleri içeren ucuz el ilanlarını (...) ve iskeletlerin insan hayatının zaafalarını canlandırdığı calavera (iskelet) baskılarını çok beğenirdi” (Herrera, 2018, s.224).

Görsel 10. José Guadalupe Posada, Francisco Guerrero Suikastı, 1888.

Görsel 11. Gerhard Richter, Sekiz Öğrenci Hemşire, 1966, Tuval üzerine yağlıboya, 8 parça, her biri: 95 cm x 70 cm.

Gerhard Richter'in Sekiz Öğrenci Hemşire adlı resmi, önce “sekiz gülümseyen kızın bir lise yıllığından alınmış bir sıra bulanık, siyah-beyaz fotoğrafı gibi görünür. Ardından bunların 14 Temmuz 1966'da Chicago'nun Güney Yakası'nda gelişigüzel bir apartmana giren ve bu sekiz genç kadını boğan ve bıçaklayan Richard Speck'in kurbanları olduklarını keşfedersiniz” (Fineberg, 2014, s.357). Sanatçının yaptığı portrelerin sıradanlığı ile olayın vahşeti arasında keskin bir zıtlık bulunmaktadır.

Görsel 12. Luc Tuymans, Gaz Odası, 1986, Tuval üzerine yağlıboya, 50 x 70 cm.

Luc Tuymans, belirsiz, soluk, yok oluyor izlenimi veren resimleriyle bilinen bir sanatçıdır. İlk bakışta çok da belli olmayan, bir iç mekânı gösteren bu resim “Mathausen toplama kampında, bir zamanlar çılgınlıkların doldurduğu, ölümün ufunetinin sindiği bir odanın resmiydi. (...) savaşların ve felaketlerin söylentisi. Tuymans tipik olarak cinayet sahnesini resmeder, cinayeti değil. Kimse orada değildir, ceset bile” (Godfrey, 2016, s.274).

Sonuç

Bir insanın başka bir insanı öldürmesi olarak tanımlanan cinayet, binlerce yıldır insan doğasının ve yaşamının bir parçası olagelmıştır. Fakat Ortaçağ’da yüksek olan öldürme oranları, Avrupa’da devlet sisteminin yaygınlaşması, erkek şerefının ruhanileşmesi ve Norbert Elias’ın ‘uygarlık süreci’ olarak adlandırdığı insan davranışlarındaki kibarlaşma eğiliminin bir sonucu olarak 20. yüzyılın ortalarına doğru cinayet oranlarında bir düşüşe neden olmuştur. Sanatçılar da dinsel, mitolojik, edebi, politik ya da aşk içerikli cinayetleri çalışmalarında ele almışlardır. Konu seçiminin, sanatçıların dünya görüşü, içinde buldukları kültür ve yaşam koşulları ile doğrudan ilgisi bulunduğu söylenebilir. Genel olarak bakıldığında medyada cinayet haberlerinin abartılarak gösterilmesine rağmen, önceki yüzyıllardaki sanatçılar kadar çok sanatçının cinayet konulu resimler yapmadığı söylenebilir.

Sanatçıların çok uzun yıllar mesenlere ihtiyaç duyduğu göz önüne alındığında, konu seçiminde her zaman özgür olmadıkları söylenebilir. Bir krala, soyluya ya da kiliseye, onların isteği doğrultusunda çalışmalar üreten sanatçılar, mesenlik sisteminin zayıflamasıyla birlikte bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. Çalışmalarını çoğunlukla sipariş üzerine değil de kendi istekleri doğrultusunda yapıp, ardından bunu piyasaya sunmalarıyla konu seçiminde de özgürleşmişlerdir. Bu açıdan bakıldığında, günümüzde özellikle dine ya da mitolojiye dayalı cinayet resimleriyle sanat dünyasında neredeyse hiç karşılaşmadığı görülmektedir. Cinayet konulu resimlerin günümüze doğru azalmasının nedenlerinden biri de özellikle 20. yüzyılın ortalarından itibaren sanatçıların resimde konudan çok biçimsel sorunları ele almaya yönelmeleri olarak gösterilebilir. Bununla birlikte az da olsa bazı sanatçıların dünya görüşlerinin ve sanatsal yaklaşımlarının bir uzantısı olarak çalışmalarında cinayete yer vermeye devam ettikleri görülmektedir.

Kaynaklar

- Berger, J. (1988). O Ana Adanmış (Çev: Yurdanur Salman ve Müge Gürsoy). İstanbul: Metis Yayınları
- Cashion, Debra Taylor vd. (2017). The Primacy of the Image in Northern European Art, 1400-1700: Essays in Honor of Larry Silver. Leiden-Boston: Koninklijke Brill NV
- Elias, N. (2017). Uygarlık Süreci Cilt I (Çev: Ender Ateşman). İstanbul: İletişim Yayınları
- Fineberg, J. (2014). 1940'tan Günümüze Sanat Varlık Stratejileri (Çev: Göral Erinç Yılmaz). İzmir: Karakalem Kitabevi Yayınları
- Godfrey, T. (2016). Resim Bugün (Çev: Hasan Bülent Kahraman). İstanbul: Lal Yayınları
- Hauser, A. (1984). Sanatın Toplumsal Tarihi (Çev: Yıldız Gölönü). İstanbul: Remzi Kitabevi
- Herrera, H. (2018). Frida (Çev: Elif Derviş). Ankara: Bilgi Yayınevi
- Kromm, J. (2008). Avrupa'da Deliliğin Resimli Tarihi (Çev: Ayşegül Toroser Ateş). Delilik ve Sanat, P Dünya Sanatı Dergisi, Sayı: 48, ss. 20-33
- Lefebvre, G. (2015). Fransız Devrimi (Çev: Heval Bucak). İstanbul: Hil Yayın
- Lucie-Smith, E. (2004). 20. Yüzyılda Görsel Sanatlar (Çev: Ebru Kılıç, Begüm Kovulmaz ve Osman Akınhay). İstanbul: Akbank Kültür Sanat Yayınları
- Nonhoff, N. (2005). Paul Cezanne, Hayatı ve Eserleri (Çev: Sema Bulutsuz). İtalya: Literatür Yayıncılık
- Ruff, J. R. (2011). Erken Modern Avrupa'da Şiddet (2500-1800) (Çev: Didem Türkoğlu). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi
- Spierenburg, P. (2010). Cinayetin Tarihi – Ortaçağ'dan Günümüze Avrupa'da Bireysel Şiddet (Çev: Yiğit Yavuz). İstanbul: İletişim Yayınları
- Trend, D. (2008). Medyada Şiddet Efsanesi (Çev: Gül Bostancı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. Hâbil ve Kâbil. <https://islamansiklopedisi.org.tr/habil-ve-kabil> adresinden erişildi. (ET: 14.06.2019)

Görsel Kaynakçası

- Görsel 1:** (<http://www.zeno.org/Kunstwerke/B/Singe,+Jacob%3A+Nachricht+von+Heinrich+Rosenzweig>) Erişim: 05.12.2020
- Görsel 2:** (<https://www.beazley.ox.ac.uk/tools/pottery/painters/keypieces/paestan/asteas.htm>) Erişim: 05.12.2020
- Görsel 3:** (<https://www.wikiart.org/en/tintoretto/the-murder-of-abel-1552>) Erişim: 05.12.2020
- Görsel 4:** (https://en.wikipedia.org/wiki/The_Death_of_Marat) Erişim: 05.12.2020
- Görsel 5:** (<https://artsandculture.google.com/asset/the-murder-paul-c%C3%A9zanne/QgFHUh8XXI0eFQ>) Erişim: 05.12.2020
- Görsel 6:** (<https://arthistoryproject.com/artists/james-ensor/the-assassination/>) Erişim: 05.12.2020
- Görsel 7:** (<http://www.germanexpressionismleicester.org/leicesters-collection/artists-and-artworks/george-grosz/in-memory-of-rosa-luxemburg-and-karl-liebkecht/>) Erişim: 05.12.2020
- Görsel 8:** (<https://www.moma.org/collection/works/79267>) Erişim: 05.12.2020
- Görsel 9:** (<https://www.fridakahlo.org/a-few-small-nips-passionately-in-love.jsp>) Erişim: 05.12.2020

Görsel 10: ([https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Asesinato_de_Francisco_Guerrero\(001\).JPG](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Asesinato_de_Francisco_Guerrero(001).JPG)) Erişim: 05.12.2020

Görsel 11: (<https://www.gerhard-richter.com/en/art/paintings/photo-paintings/death-9/eight-student-nurses-5770>) Erişim: 05.12.2020

Görsel 12: (<https://www.tate.org.uk/whats-on/tate-modern/exhibition/luc-tuymans/luc-tuymans-room-5>) Erişim: 05.12.2020